

Cséby Géza

Adalékok a három keszthelyi patika történetéhez

Két Oroszlán, Órangyal, Szent Antal

Huszár Károly *Őrangyal* Gyógyszertára keszthelyi *Andrássy téren* (jobbra). A kép bal oldalán az az eklektikus épület, amit később dr. Ivanits átépítettett.

A patika kifejezés először a Bécsi Kódexben (1450 körül) jelent meg és az apotheca szóból származtatják kialakulását - írja Dr. Gyarmati Györgyné a rendeki patika történetét feldolgozó rövid, összegző munkájában. A latin patika terminus technikus minden bizonnyal az ógörög apotheke (~raktár, lerakat) szó átvétele. II. Frigyes 1241-ben rendezte az orvosi és gyógyszerészi gyakorlatot, amikor is kötelezően szétválasztotta e két szakmát. Ez volt a gyógyszerészi (és orvosi) önállósulás kezdete. Mária Terézia 1743-ban rendelkezett a vármegyénként egy patika alapításáról, aminek eredményeképpen 1747-ben negyvennyolc,¹ a század végén már százkilencvenhárom vármegyei, városi, szerzetesi patika működött.² Zala vármegye első gyógyszertárát Nagykanizsán, a ladislaita tartományhoz³ tartozó nagykanizsai ferences szerzetesek alapították és 1714-ben már bizonyosan üzemelt.⁴

Keszthely első, Zala megye második patikáját Festetics Kristóf alapította, valószínűleg a XVIII. század közepén.⁵ Erre utal az az 1780-ból származó jelentés, amelyben a ferencesek gárdiánja „az emlékezésre méltó nagyságos Festetics Kristóf Úr által alapított keszthelyi gyógyszertár”-ról ír.⁶ Üzemeltetésével a ferences barátokat bízták meg, ám valószínű, hogy 1748-1789 között a tulajdonjog is őket illette.⁷ Nem véletlenül esett a választás a ferencesekre azon túl is, hogy Keszthelyen már volt rendházuk. Ugyanis a nyugati keresztény szerzetesrendek majdnem mindegyike – a bencések, domonkosok, ciszterciak, a lovagrendek, később a kolduló ferencesek – tartott fenn patikát, foglalkozott a betegápolás „klasszikus” formájával.⁸

A ferences patika a rendház (ma: Fő tér 10.) földszinti trak-

¹ Ernyey József a XVIII. század derekára 150-re becsülte a vármegyei, városi és szerzetesi patikák számát, a gyógyszerészek számát pedig 100 főre. Perényi József 1971-ben – saját kutatásai alapján – kétségbe vonta Ernyey József adatait és a gyógyszerészek számát 200-ra tette. - Írja Kapronczay Károly: A hazai gyógyszerészképzés kezdetei című munkájában. In: Fejezetek a magyar gyógyszerészet történetéből. A Magyar Tudománytörténeti Intézet Tudományos Közleményei 95. Budapest, 2016. 69

² Dr. Gyarmati Györgyné: A Rendeki Patika története 1899-től napjainkig. (http://rendekipatika.hu/rendeki_patika_tortenet.html)

³ A ferences rend egyik rendtartománya.

⁴ Blázy Árpád: A gyógyszerészet megjelenése és fejlődése Zala megyében 1711-1847. = Zalai Gyűjtemény 1., Zalaegerszeg, 1974. (továbbiakban: Blázy, 1974.) 28

⁵ Oláh Gyula dr. szerint 1745-ben. In: Oláh Gyula: Az egészségügyi személyzet és a gyógyszertárak statisztikája Magyarországon 1875 évről. Légrády, Budapest, 1876. 176 ; Idézi: Csanád Vilmos: A történeti Magyarország patikáinak elnevezései és alapítási évei. = Savaria. Vas megyei Múzeumok Értesítője 17-18 köt. 1983-1984., Szombathely, 1989. 408

⁶ Blázy, 1974. 32

⁷ Blázy, 1974. 54

⁸ Kapronczay Károly: Irgalmas rendi patikák. = Fejezetek a magyar gyógyszerészet történetéből. A Magyar Tudománytörténeti Intézet Tudományos Közleményei 95. Budapest, 2016. 35.

tusában volt, az akkori Marktplatzra nyíló ablakokkal és bejárattal. (Ezek a nyílászárók befalazva, a volt rendház és a Fő tér felújításáig láthatóak voltak az épületen.)⁹ Sokáig ez az egyetlen gyógytár szolgálta ki a keszthelyi és környékbeli rászorulókat. Érdekes adalékkal szolgál Blázy Árpád, aki a patika történetét dolgozta fel 1867-ig¹⁰: „A főúri család és az uradalom alkalmazottai számára a gyógyszerház hitelbe adta a gyógyszereket, melyek receptjeit időnként összegyűjtve az uradalomhoz kiegyenlítésre benyújtották.”¹¹

A ferences patikát Keszthelyen nem gyógyszerészek, hanem ferences kirurgusok¹² vezették, így Donner János, Gietz Ágoston (1751), vagy éppen Mayberger Kamill, aki 1776 és 1788 között volt a gyógytárhoz beosztva.¹³ 1775-ben és 1776-ban végezte gimnáziumi tanulmányait szülővárosában, a Keszthelyen született Fejér György (1766-1851) későbbi kanonok, történetíró, költő, egyetemi tanár, könyvtáros. Kellemetlen fertőző betegségéből Kamill atya kenőcsé gyógyította ki.¹⁴

A patika berendezéseiből, felszereléséből nem maradt fenn, hitelt érdemlően, jóformán semmi. A gyógyszerház 1950-es évek

végén történt átalakítása során – sok mindegyütt – kidobtak egy körülbelül fél méter magas, míves, szép díszítésű, barokk bronz mozsarat és több régi fa patikaedényt, melyek közül az egyik, feltehetően, a keszthelyi patika „őskorából” származhatott. (Jelen sorok írója a patikaedényt a kidobásra szánt törmelékek közül kiemelte.)¹⁵

A ferences rendek feloszlását követően bizonyos Johan La Rose csurgói kirurgus 1791-ben már Keszthelyen működött. Egészen haláláig, azaz 1798 márciusáig töltötte be ezen funkcióját. A patika ekkor (gróf Festetics I. György idején) került a Festetics család tulajdonába.¹⁶ Ez idő tájt költöztették át a gyógyszerházat a rendházból az intézői (curialis) házba (ma: Kastély utca 5.), ahol 1864-ig működött, az épület udvari részében.¹⁷

A patika hozzátartozott azokhoz a létesítményekhez, amelyek valóban városias jelleget biztosítottak Keszthelynek. Nem véletlen tehát, hogy az 1817. február 12-én megtartott Helikoni Ünnepekre benyújtott, *Keszthely* című versében Nagy Ignác georgikoni praktikáns is megemlíti. Szól a mecénás gróf, Festetics György érdemeiről, gazdaságáról, intézményeiről és versében bizonyítja a Festeticsek szerepét a patika létrehozásában:

(...)

¹⁵ Gyógyszerészet-történeti, de inkább várostörténeti adalék, hogy az 1813-14-ben, valamint 1816-17-ben keszthelyi városbíróként működött Holtzhammer (Holczhammer) Imre fia (szintén Imre) diplomás gyógyszerész lett. Ifjabb Holtzhammer Imre 1796. augusztus 22-én született Keszthelyen. Szülővárosa gimnáziumának tanulója volt 1807-ben. A Bécsi Egyetem Orvosi Fakultásán kiadott diplomája szerint „a keszthelyi Emerich Holtzham(m)er 1827. szeptember 6-án vizsgáit letette, ezért őt gyógyszerésznek nyilvánítja a dékán.” A diploma eredetije Dr. Takács Kálmán birtokában van Budapesten. (Köszönettel tartozom Dr. Gelencsér Józsefnek, hogy felhívta a tényekre a figyelmemet.)

¹⁶ Blázy 1974. 54.

¹⁷ Blázy, 1974. 35.

⁹ A felújításkor (2012) a két befalazott ablakot (vakablak) eltűntették, csupán a befalazott ajtó kerete maradt meg.

¹⁰ Blázy, 1974.; Blázy Árpád: A keszthelyi gyógyszerház története 1867-ig. = Veszprém megyei Múzeumok Közleményei 11. Veszprém, 1972. (Továbbiakban: Blázy, 1972.)

¹¹ Blázy, 1972. 435.

¹² Kirurgus (lat.: chirurgus): alacsonyabb képesítésű okleveles sebész, aki különösen sebek kezelésével, érvágással, foghúzással foglalkozott hivatásszerűen. 1872 óta nem képeznek kirurgusokat Magyarországon. Jelen esetben gyógyszerész tevékenységet is folytattak.

¹³ Blázy, 1972. 435-436.; Némileg eltérnek az évszámok Szmodits László dolgozatában. (Szmodits László: A katolikus papság és a magyar gyógyszerészet. Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság. Budapest, 2017. november 11. 37. (<http://www.gyogyszeresztortenet.hu/wp-content/uploads/2017/12/Szmodits-Katolikus-paps%C3%A1g-171223.pdf>) 2019. Továbbiakban: Szmodits, 2017.

¹⁴ Szmodits, 2017. 37.

*Lassanként ballagj már Keszthelynek hal-
mára,
Tekénts Méltóságos Grófunk' Kastéljára,
Hozzá ragasztott Bibliothékára,
S általa állított szép Apothékára.¹⁸
(...)*

A keszthelyi gyógyszerertárat 1801 és 1820 között az alábbi gyógyszerészek vezették: Joseph Gründl, Thomas Rakovetz, Leopold Manovits, Halbauer, Hoch, Haas Károly. 1816-ban már laboránsa is volt a patikának (Joseph laborant).¹⁹ 1820 és 1848 között Irsabek Ferenc, 1848 és 1864 között Pfiszterer Károly gyógyszerészek tevékenykedtek a város gyógytárában. Irsabek 1848-ban honvédeknek állt, ekkor átadta a patikát

Pfiszterernek.²⁰ A szabadságharc vereségét követően Irsabek visszavonult Keszthelyre. Itt hunyt el 1868. február 14-én, 74 éves korában. Sírja a keszthelyi Szent Miklós temetőben van.²¹ A gyógyszerészek jövedelméről természetesen a Festetics uradalom

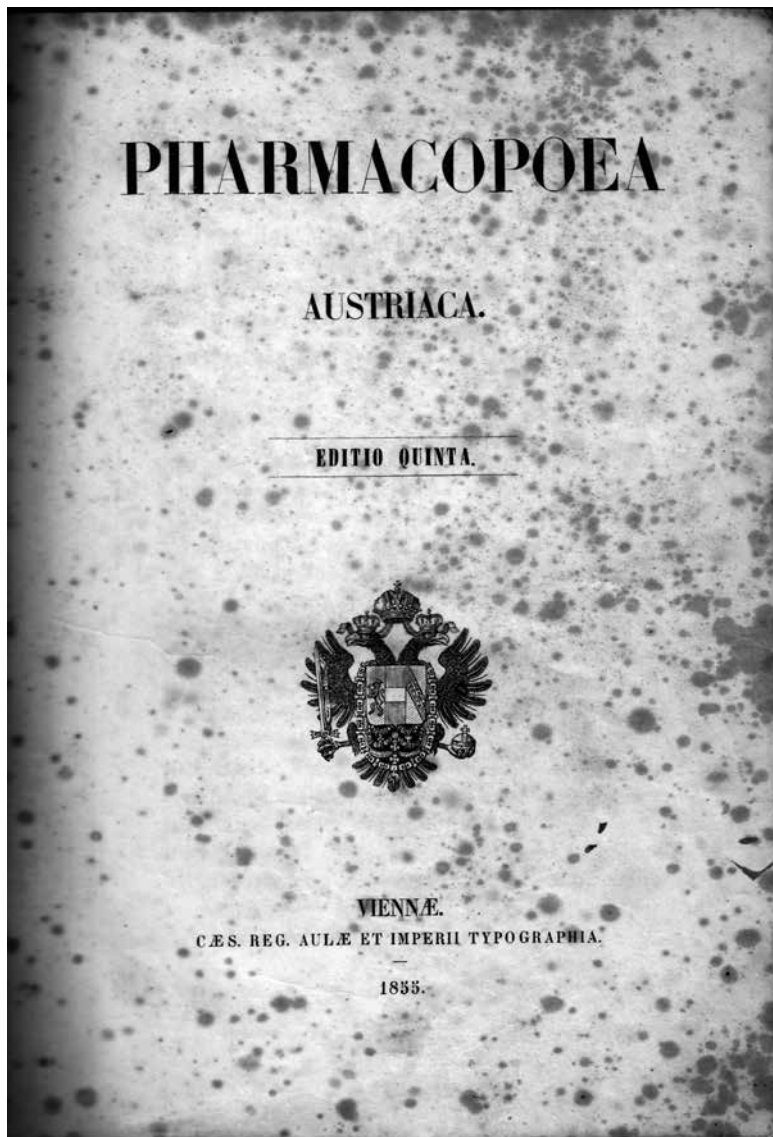
*A Két Oroszlán
Gyógyszertár
épülete (jobbra)
egy 1909-es
keszthelyi
képeslapon*

²⁰ Irzsábek (Irsabek, Izsábek) névvel találkozhatunk Bontz József várostörténetében (Keszthely város monográfiája, Keszthely, 1896), ahol felsorolja a keszthelyi honvédeket (105.) valamint a „Szabadságharc zalai honvédei 1848-1849” (Zala Gyűjtemény 33, Zalaegerszeg, 1992. 328.) kiadványban, de ezekben a felsorolásokban kizárólag Sándor keresztnevű szerepel. Blázy szerint Irsabek Ferenc „testvérei voltak a Keszthelyen, a XIX. század második felében működő Irsabek István asztalos és Irsabek Sándor, aki 1849-ben esett el a magyar szabadságért.” (Bontz, 1974. 87.) Felvetődhet a kérdés, miért nem szerepel Ferenc neve. Elképzelhető, hogy ő nem honvédeknek, hanem nemzetőrnek állt; 1864-ben Pfiszterer személyes jogot nyert, hogy Légrádon (ma Horvátország) saját gyógyszerertárat állíthasson fel. (Blázy, 1972. 442)

²¹ Blázy, 1962. 441.

¹⁸ Helikon I. Keszthely, 1818. 116.

¹⁹ Blázy, 1972. 437.

gondoskodott. A rendszeres fizetés mellett a patika tiszta jövedelmének bizonyos százaléka is megillette őket.

A patika 1845-ben nevet is kapott: *Két Oroszlán*. Több mint valószínű, a Festeticsek címerében található két oroszlántól kölcsönözve a nevet.²² 1860. március 7-én közlik a Festetics adminisztrációval, hogy a császár engedélyezi a Festeticseknek a patika reál jogát. Ez azt jelentette, hogy nem gyógy-

²² Ördög Ferenc: A patikanevek keletkezésmódjai = Név és társadalom. Szerk.: Hajdú Mihály-Rácz Endre. Budapest. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványa 160. 235-239.

szerész végzettségű is tulajdonolhatta nevezett gyógyszerertárat. A legfelsőbb engedély birtokában a Festetics család már 1864-ben eladta a vállalkozást bizonyos Vadona János gyógyszerésznek.²³ Vadona átköltöztette a patikát az 1861/62-es összeírás szerinti 99. számú épületbe, amelyben korábban Kormuth Zsigmond kereskedő lakott.²⁴ Ennek a háznak a helyére épült 1868/69-ben, a neves Hencz Antal építész tervei alapján, a ma is látható egyemeletes, eklektikus lakóház. A gyógytár kialakítására a földszinten került sor. Nem tudni Vadona János meddig tulajdonolta a patikát, egy bizonyos, az 1867. augusztus 26-i Általános Országos Gyógyszerészeti Gyülekezet résztvevőiről készített aláírás-listán Vadona János keszthelyi gyógyszerészként szerepel.²⁵

Kutatásaim során érdekes adaléokra bukkantam Vadona János nevű gyógyszerésztől: *„Volt régen egy kollégánk, Vadona János, aki ugyan már rég elköltözött, de arról volt nevezetes, hogy bebarangolta úgyszólván az egész világot. Sokáig volt Amerikában s erről az útjáról könyvet is írt, amelyben sok érdekes élményét írja le.”*²⁶ Korabeli írások gyógyszerésznek, amatőr földrajztudósnak, kelet-kutatónak tartották. Feltételezhetjük, hogy a keszthelyi Vadona gyógyszerésztől lehet szó? A természettudományok iránti elkötelezettségét támasztja alá, többek közt az is, hogy a keszthelyi gyógyszerész tagja volt a Királyi

²³ Cséby Géza: A Megváltó Gyógyszerertártól a Lótusz Patikáig. Száz éve nyitotta meg Hévíz első gyógyszerertárat Cséby Lajos. = Hévíz. Művészeti és művelődési folyóirat. XVIII./2. 2010. (továbbiakban: Cséby, 2010) 30-42.

²⁴ Blázy, 1974. 55.

²⁵ Gyógyszerészettörténet IV./2. (2006) 19

²⁶ Dr. Baradlai János, Bársony Elemér: A magyarországi gyógyszerészet története I. köt. Budapest, 1930. 412. (Továbbiakban: Baradlai-Bársony, 1930) ; Vadonának több írását is ismerjük (pl.: A méhszúrás ellenszere, 1890), jelen esetben valószínűleg Az öt világrészből, című kötettről van szó, amit Szinnyei a következőképpen idéz: „Száz ezer mérföld vízen és szárazon. Három év, hét és fél óra terjedt utazás tollrajza.” Sajnos Vadona születési és halálozási dátumait nem közli. (Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. XIV. köt. Budapest, 1914. 732.)

Magyar Természettudományi Társaságnak és előfizetője a Természettudományi Közlönynek.²⁷ Azonban tudomásunk van egy kolozsvári gyógyszerészről, aki a kolozsvári iparmúzeumnak, utazásai során gyűjtött távol-keleti tárgyakat adományozott. Ő Vadona János gyógyszerész, amatőr földrajztudós volt, ahogy a feljegyzésekben olvashatjuk. Székely Miklós írja róla: „A gyűjtőről, Vadona Jánosról kevés életrajzi adat áll rendelkezésünkre, azok is leginkább több mint három és fél éves föld körüli útjához kapcsolódnak. Vadona feltételezhetően nőtlen és gyermektelen, kolozsvári polgár volt, amint 1885-ben kelt végrendelete alapján vélelmezhetünk. Ez utóbbi ugyan nem ismert, csak a sajtóhírek utalnak arra, hogy az 1885. szeptember végén kezdődő föld körüli útja előtt az éppen akkor megalakult Erdélyi Kárpát Egyletre hagyta végrendeletében vagyonát útközben bekövetkező esetleges halála esetére. A saját forrásai-ból finanszírozott három év hét és fél hónapos útja 1889. április közepén ért véget.”²⁸ Vajon a keszthelyi Vadona János azonos-e a Kolozsvárral, vagy csupán névrokonság áll fenn? Mivel életrajzuk jobbára ismeretlen, további kutatásokra lesz szükség.

Úgy tűnik a keszthelyi gyógyszerészek erősen vonzódtak a természettudomány, a világ megannyi érdekessége felé. Tudjuk, hogy később Braun Pál volt a tulajdonos, aki valamikor az 1898-1901-es évek táján halhatott meg.²⁹ Róla írja a Balatoni Múzeum

²⁷ Természettudományi Közlöny 5. kötet, Budapest 1873. A 41. füzet (1873 január) mellékletéből megtudhatjuk, hogy Vadona János Keszthelyről befizette az 1872-r szóló tagdíját.

²⁸ Székely Miklós: Az elsüllyedt múzeum III. Az egykori I. Ferenc József Iparmúzeumban őrzött Vadona János-féle keleti gyűjtemény. = Örökségfigyelő. 2015. 11. 11. (https://oroksegfigyelo.blog.hu/2015/11/11/az_elsullyedt_muzeum_iii_az_egykori_kolozsvari_i_ferenc_jozsef_iparmuzeumban_orzott_vadona_janos-fel) 2019

²⁹ A Balatoni Múzeum-Egyesület első évkönyve az Egyesület első három évéről (1898/99-1900/901) Szerk.: Csák Árpád, dr. Lovassy Sándor. Keszthely 1903. (továbbiakban: BMÉ, 1903) 170

igazgatója dr. Sági Károly: „Braun Pál (1897) keszthelyi gyógyszerész madárgyűjteményében Alexander Homeyer bécsi ornitológus hűcsikét (*Picoides tridactylus* L.) talált és írt le.”³⁰ Braun munkatársa volt tíz éven át Huszár Károly gyógyszerész, szintén a természettudomány megszállottja. Róla még később is lesz szó. Braun halálát követően, öröklés útján, Braun Györgyre és Bozó Gézánére születt Seeger Rózára szállt a tulajdonjog. A dunaadonyi Cséby Lajos gyógyszerész és felesége Luiszer Erzsébet így tőlük vásárolta meg a reál jogú, *Két Oroszlán* patikát. A birtokba vételre 1903. május 31-én került sor. A *Keszthelyi Újság* korabeli száma a következő eseményről számolt be: „Csak nemrég adtunk hírt arról, hogy Gerő Izsó az *Órangyalhoz* címzett gyógyszerertárat eladta; most regisztrálhatjuk azt a hírt is, hogy a keszthelyi másik gyógyszerertár is gazdát cserélt, a menyinyiben a két oroszlánhoz(!) címzett Bozó-féle gyógyszerertárat Cséby, dunaadonyi gyógyszerész megvette 100.000 koronáért.”³¹ Cséby Lajos (1867-1946) 1943-ig birtokolta a gyógyszerertárat. Alkalmazta, többek közt, Hübner József gyógyszerészt, aki később Kéthelyen volt gyógyszerertár tulajdonos. 1910-ben, a hévízi indiai tündérrózsa nevére asszociálva, Cséby Lajos megnyitotta Hévíz első gyógy-

³⁰ Sági Károly: A Balatoni Múzeum rövid története. = Vezető a keszthelyi Balatoni Múzeum természettudományi, régészeti, történeti, néprajzi és fürdőtörténeti állandó kiállításához. Keszthely, 1969. (továbbiakban: Sági, 1969) 5.

³¹ Keszthelyi Hírlap, 1903. május 1.; Cséby, 2010. 34.

Valószínűleg a ferences-patikából származó, megmentett fedeles faedény

szertárát a *Lótusz patikát*. (Erre emlékezve avattak táblát Hévízen, az egykori patika épületének falán, 2010-ben.) Ez volt a *Két Oroszlán Gyógyszertár* fiókpatikája. Cséby Lajos és felesége 1943-ban fiuknak, a szintén gyógyszerész Cséby Gézának (1903-1957) ajándékozták a *Két Oroszlán Gyógyszertár*-at, aki az államosításig (1950) volt annak

tulajdonosa.³² Cséby Géza az államosítás után előbb a *Szent Antal*, majd az *Őrangyal* patikában dolgozott, ahol később felelős vezető is lett.

1845-ben felmerült az igénye annak, hogy második patikát nyissanak Keszthelyen. Ezt Némethy Pál balatonfüredi gyógyszerész vetette fel, kérvényét el is küldte a vármegye főorvosának. Úgy tűnt, hogy a megyegyűlés pozitív határozatot hozott, a Helytartótanács mégis elutasította a kérelmet. „Ugyanis Keszthely földesura, a Festetics család Mesterházy János uradalmi ügyésszel készítette nyilatkozatában (mintegy 5 folio oldal) a gyógyszertár felállítását nem tartotta indokoltnak.”³³

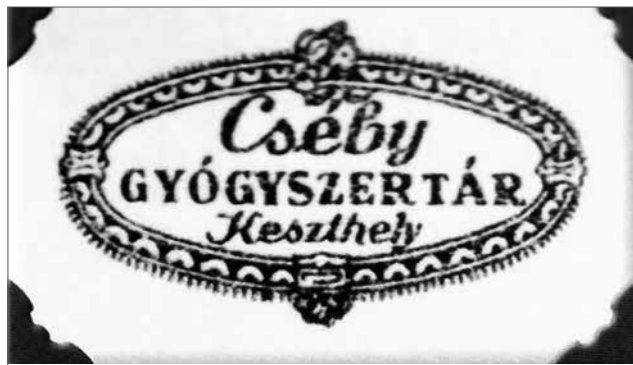
Keszthely második gyógytárának megnyitására 1897-ig kellett várni. A már előbb említett Huszár Károly, akit 25 évesen alkalmazott a *Két Oroszlán* patikában Braun Pál, tíz év után fontosnak tartotta egy új, saját gyógyszertár megnyitását. Ez annál inkább meggondolandó vállalkozás lehetett, mert hosszú idő óta veszteségesen működött a meglévő. Egyik oka volt, hogy nem csak gyógyszertárban, de kereskedőknél is lehetett gyógyszerekhez jutni. Ez az anomália hosszú évtizedek óta megkeserítette a patikák tulajdonosait. Ezért írhatta nem kis felháborodással Vadona János keszthelyi gyógyszerész: „Egy hete már, hogy különben is kuruzsláshoz hajló köznépünket, egy nyegle olasz bolondítja Keszthelyen. Gúnyjára közegészségi intézményeinknek.”³⁴ Már a XVIII. században is gondot jelentett, hogy a fűszeresek, szatócsok, sőt mindenféle mesterséget űzők is – engedély nélkül – gyógyszereket árulnak, előállítanak. Pozsony város 1772-ben keltezett jelentésében említi, hogy egy „specialistája, nem szégyelli árcé-

³² A *Két Oroszlán Gyógyszertár* 1867-től számított történetét részben Cséby Géza dolgozta fel, családtörténeti írásaiban.; Cséby, 2010.; Géza Cséby: *Portret rodzinny. Burzliwie losy moich polskich i wegierskich przodków. Piwniczna Zdrój*, 2011. 134-148.

³³ Blázy, 1974. 35.

³⁴ Baradlai-Bársony, 1930. 202.

dulákkal ellátott orvosságait kirakni. A városi poroszló felesége bárkinek ad 4 krajcárért hánytatókat...” – idézi munkájában Kapronczay Károly.³⁵ Éppen ezért, a keszthelyi gyógyszerészek érdekében, a Zala megyei főorvos hatóságilag letiltatta a kereskedők gyógyszer árusítását.³⁶ A gyógyszerészet megbecsülésének jele volt az 1876. évi XIV. törvény amely kimondta: „a gyógyszertárak közegészségügyi intézmények és mint ilyenek nem tartoznak sem az ipari üzemek, sem a nyílt árusítású kereskedelmi üzletek sorába.” Magyarországon 1855-1872 között az V. kiadású osztrák Gyógyszerkönyv (Pharmacopoea austriaca IV-V.) követelményei voltak érvénybe. Az első magyar nyelvű gyógyszerkönyv (Pharmacopoea Hungarica) 1871-ben jelent meg Than Károly budapesti tanár szerkesztésében.³⁷

Ezen pozitív előrelépések ellenére, még több év elteltével is kérdésként merült fel: szükség van-e második gyógyszertárra Keszthelyen, mert a meglévő is alig tudja magát eltartani?³⁸ Nem csoda tehát, hogy a zalai megyegyűlés, akinek joga volt kiadni az engedélyeket, kezdetben megtiltotta egy

³⁵ Kapronczay Károly: A haza gyógyszerészképzés kezdetei. = Fejezetek a magyar gyógyszerészet történetéből. A Magyar Tudománytörténeti Intézet Tudományos Közleményei 95. Budapest, 2016. 65.

³⁶ Keszthely, 1879. július 15.

³⁷ Dr. Mohay Jenő: Bevezetés = Hogy György: A veszprémi patikák története. Veszprém, 2017. 14.

³⁸ Keszthely, 1885. május 10.

második gyógyszertár megnyitását annak ellenére, hogy ketten is benyújtották igényüket.³⁹ A gyógyszerészek azonban hajthatatlanok voltak. A *Keszthelyi Hírlap* 1896. december 25-i száma arról ad hírt, hogy eddig már hat gyógyszerész kérvényét utasította el a helyi bizottság javaslata alapján a megye. Huszár Károly közben a *Két Oroszlán* patikában dolgozott és várta az új gyógyszertár megnyitásának engedélyét. Minden kétséget kizáróan reménykedett. A szakmája mellett hobbijának is élt. Többet közt preparált, a keszthelyi premontrei gimnázium részére egy óriáskígyót (*Boa constrictor*), amit az iskola szertárában helyeztek el. Ugyancsak nekilátott az óriáskígyó csontvázának kikészítéséhez is. Ám nem kizárólag a gimnáziumnak, de a gazdasági tanintézetnek (Georgikon utódja) is készített ki állatokat, mintegy száz darabot.⁴⁰

Végül megszületett a várva várt eredmény. Az új, Huszár-patikát 1897 év végén megnyitották.⁴¹ A berendezés modern és előkelő volt, a korabeli leírások szerint „vetekedhetett sok fővárosi gyógyszertárral is”. Ugyancsak megjegyzik, hogy Huszár „nagy népszerűsége, szeretetre méltó modora s a szegényekkel tanúsított jó szíve egy csapásra virágzó üzletté tették” a patikát.⁴² A patika az *Órangyal* nevet kapta. A *Keszthelyi Hírlap* a megnyitást követően hosszabb elbeszélés formájában tudósít az új, a mai Kossuth (Sétáló) utca és a Fő tér találkozásánál lévő, egykori szállásház sarokrészében helyet kapó intézményről. Érdeemes ebből is idézni egy részt:

³⁹ *Keszthelyi Hírlap*, 1894. szeptember 23. ; *Keszthelyi Hírlap*, 1895. május 26.

⁴⁰ *Keszthelyi Hírlap*, 1896. november 15.

⁴¹ A helyi lapon túl lásd még: Karlovszky, G.; Koritsánszky, O. (szerk.): *Gyógyszerészek évkönyve (Gyógyszerészek zsebnaptára) az 1933-ik évre* 61 (9). A Gyógyszerészi Közlöny, a Gyógyszerészi Értesítő és a Gyógyszerészi Hetilap egyesített kiadóhivatalának kiadása, Budapest, 1933. valamint értelemszerűen, a minden évben megjelenő gyógyszerészeti évkönyveket, almanachokat.

⁴² BMÉ, 1903. 170.

„Bent a patika remek bútorzatú és felszerelésű kiszolgáló termeiben teljes szalon díszben sürgött-forgott a keszthelyiek kedves huszárja és a jövődre úgy látszik hűséges munkás barátja, a híres Balaton-úszó.⁴³ Csak úgy tódult a közönség a patikába... (...) Bent ez alatt, a fényesen kivilágított kirakatban a megyei főorvos, a szolgabíró és a helybeli orvosi kart dicsérte a modern kívánalmaknak megfelelőleg berendezett új patikát, mely gazdag különleges felszerelésével csakugyan ritkítja párját a Dunántúlon. Csak a késő esti órákban, midőn már az új patikát bezárták, oszlott szét a nagyszámú közönség, melynek kedves, felejtethetetlen estéje volt – a Huszár-patika megnyitása. Az első csukás után az Amazonba vonult a megyei főorvos, a szolgabíró és az orvosi kar és víg lakoma mellett áldozott a nagy esemény oltárán. (...) Bizi Sándor, a keszthelyi zenekirály szebbnél-szebb nótákat húzott a keszthelyiek huszárjának öröm estéjén, Neumark Béla dr. és Csák Árpád pedig gondoskodtak arról, hogy a keszthelyiek előtt bizonyára emlékezetes eme nap, ne nélkülözze az ünnepi beszédeket. A pezsgő előtt és pezsgő után beszéltek annyit, hogy ha mindennap annyi receptre hívnák az új patikust, akkor aligha nem – az obstruálás ellen való bacillus, mint sem a repülőgép feltalálásán törné a fejét a mindeddig vitéz huszár.”⁴⁴ Nem nehéz felfedezni a cikkíró szeretetteljes humorát a Huszár név és a „keszthelyiek huszárjának” szójátékában.

Huszár már saját patikájában dolgozott, amikor Fenékpusztán találkozott Herman Ottóval. Herman Gyűjtőnaplójában erre így emlékezik:

„1898. június 12. Keszthelyre indultam. Dél-

⁴³ Dr. Ejury Lajos (1870-1965) gyógyszerésztől van szó, aki az első, 1897 évi Balaton-átúszó verseny győztese volt. 1893-ban szerzett gyógyszerész diplomát. Élete végéig, még idős korában is gyógyszerészként tevékenykedett az akkor már megállamosított Órangyal nevű patikában. (Többet: Cséby Géza: „Kozmapusztán, Somogy megyében születtem... Dr. Ejury Lajos naplójából 1-2 rész. = Hévíz, 1997/1-2.)

⁴⁴ Keszthelyi Hírlap, 1897. december 19.

után dr. Vutskits tanárnál találkoztam Böröczi és fia halászsokkal, az öreg 72 esztendő, és ismeri a régi sort. (...)

Halásztanya. A keszthelyi urak Fenéken bevártak, remek időben megvendégeltek. Volt jó halászlé és jó bor. (...)

Június 13-án du. 2 órakor Gróf Festetics Tasziló kocsit küldött értem, hogy személyesen beszéljük meg a dolgokat.

A kastély remek, minden részében pompa és fény: sok becses műtárgy – Canova Napóleonja ott van –, nagy könyvtár, melynek leggyengébb része a természettudományi.

A gróf tetőtől talpig grand seigneur, finom, megnyerő külsejű és modorú férfi. Az ősfoglalkozások iránt érdeklődött, s egész támogatását ígerte meg. Mellékesen kérdezte, mit tartok Zichy Jenő vállalatáról? Megmondtam. A Bp. Szemlében folyt polémiát nem ismerte.

Abban teljesen igazat adott, amikor mondtam, hogy aki a magyarok nyomait nem e földön akarja keresni, annak első dolga, hogy előbb az idevalókat ismerje meg – Zichy nem ismeri.

A társalgás egy óra hosszat tartott, s a gróf kikísért; reám inkább a szalon- s nem a sportember benyomását tette.

A fenéki halásztanyán vártak: Takách Imre főszolgabíró, Csák Árpád szolgabíró, Huszár Károly gyógyszerész, Imrik János telek r. v., Illei Ignác huszár ezredorvos, Heszi Antal építész, dr. Lovassy Sándor tanár, dr. Vutskits György tanár. A hangulat kitűnő volt – semmi kicsapongás, szóval a keszthelyiek kedves emberek = művelt férfiak.-

Ugyane napon de. megnéztem a Csák Árpád szolgabíró régiséggyűjteményét. Mind Fenékről való, és sok szép tárgya van. A közhangulat Balaton-múzeumot óhajt alapítani – buzdítottam.”⁴⁵

Herman Ottó itt több nevet is helytelenül írt, ugyanis Illei Ignác helyesen Illés Ignác, Heszi Antal pedig Hencz Antal. Persze felvetődhet a kérdés, mit keres egy katoná-

⁴⁵ Herman Ottó: A pokol cséplője. Magvető, Budapest, 1983. 51-54.

orvos a társaság tagjai között? Érthető, ha tudjuk, dr. Illés Ignác honvéd huszár ezredorvos a Balatoni Múzeum Egyesület tájrajzi szakgyűjteményének vezetője, majd az egyesület alelnöke volt, így elkötelezett híve a múzeum ügyének.⁴⁶

Huszár Károly szívéen viselte a keszthelyi múzeum is. Ezer forintot ajánlott fel ennek létrehozásához. A Balatoni Múzeum Egyesület alapításában oroszlánrésze volt. Nem véletlen tehát, hogy az egyesület természet-tudományi tárának vezetésére őt kérték fel, amely feladatot mindenki megelégedésére végezte.⁴⁷

Hiába volt azonban a siker, az új gyógyszer-tár, a városlakók szeretete és megbecsülése. Huszár Károlynak egyre súlyosbodó betegsége miatt, el kellett adnia a patikát Gerő Izsó gyógyszerésznek és ki kellett költöznie a patika felett lévő lakásából is. Tizenkét esztendei keszthelyi tartózkodása után, fiatalon, alig 37 évesen halt meg, 1899 júliusában. Végrendeletében 209 kötetes könyvtárát a Balatoni Múzeumra hagyta, amely könyvanyag vetette meg alapját a ma 26 244 kötetet számláló könyvtárnak.⁴⁸

A *Balatoni Múzeum-évkönyve* szép, fényképével ellátott, hosszú nekrológgal búcsúzott tőle: „Súlyos csapás érte a Balatoni Múzeum-Egyesületet 1899. július hó 8-án, Huszár Károly gyógyszerésznek kínos szenvedés után bekövetkezett korai halálával; de súlyos vesztesség érte Keszthely városát is, mert egy minden szép, és nemes eszméért hevülő, tetterős ifjú polgárát vesztette el benne, a ki városunk iránt érzett rajongó szeretetéről áthatva, 12 évi ittléte alatt, oly sokszor bocsátotta közre nem csak szellemi képességét, hanem anyagi áldozatkészségét is. (...)”⁴⁹

⁴⁶ Sági Károly: Hetven éves keszthelyi Balatoni Múzeum. = Veszprém megyei Múzeumok Közleményei 8. Veszprém, 1969. (továbbiakban: Sági, 1969) 13-14

⁴⁷ Sági, 1969. 12-13

⁴⁸ Sági, 1969. 14 ; A könyvtár 2019. áprilisi állományának számadatait Haász Gabriellának köszönöm.

⁴⁹ BMÉ, 1903. 169-170.

Gerő Izsó csak átmeneti megoldásnak tekinthette a keszthelyi *Órangyal* patika megvételét. Ugyanis már 1903-ban eladta dr. Simon Ernő gyógyszerésznek.⁵⁰ Ebben talán a Balatonhoz kapcsolódó rossz élményei is befolyásolták. Az történt ugyanis, hogy 1901-ben Gerő két alkalommal is elmerült a Balatonban, a keszthelyi Sziget-fürdő közelében és életét csak egy idegen gyors közbeavatkozása mentette meg.⁵¹ Feltehetőleg arról a Gerő Izsóról van szó, akit 1903-1904 között már a szolnoki *Vörös Kereszt* gyógyszer-tárban találunk.⁵²

A XX. század elején tehát dr. Simon Ernő gyógyszerész volt a tulajdonos, aki, alig tíz év elteltével, 1913-ban, el kívánta adni a patika-jogot. Erről értesülhetünk a *Keszthelyi Hírlapból*: „Tárgyaltatott dr. Ivanits Károly gyógyszerész kérvénye, melyben arra kéri a képviselőtestületet, hogy dr. Simon Ernő volt gyógyszerész bérszerződését reá átruházzák. Kéri továbbá, hogy a város tulajdonát képező háznak általa bírt részén többféle átalakításokat, saját költségén eszközölhessen s hogy a bérleti szerződést, mely 1916-ban járna le,

⁵⁰ Keszthelyi Hírlap, 1903. január 18.

⁵¹ Keszthelyi Hírlap, 1901. július 7.

⁵² Berta Ferenc: Gyógyszerészek, gyógyszer-tárak Szolnokon = Szolnok megyei Levéltár Évkönyve 2006/21. 57-80.; (<http://www.gyogyszerestortenet.hu/wp-content/uploads/2013/09/Gy%C3%B3gyszer%C3%A9szek-gy%C3%B3gyszert%C3%A1rak-Szolnokon.pdf>) 2019

Cséby Lajos és Hübner József gyógyszerészek a *Két Oroszlán* Gyógyszertárban (1910 körül)

6 évvel hosszabbítsák meg. Ennek ellenében hajlandó 10 százalékkal magasabb bérösszeget fizetni. A képviselőtestület a tervezett átalakításhoz bejegyzését adja és felhatalmazza a városbíró, hogy a szerződést dr. Ivanics(!) Károly gyógyszerésszel 20 százalékos béremelés feltétele mellett, kösse meg.⁵³ Dr. Ivanits, aki tekintélyes anyagiakkal rendelkezett, a mai Városháza (régii szállásház) sarkán helyadó, egykori Huszár patikának jogát vette meg. Dr. Simon Ernő később a szombathelyi *Isten szemé*⁵⁴ gyógyszertár tulajdonosa lett.⁵⁵ Dr. Ivanits Károly 1881-ben született Zalabagonyán.⁵⁶ 1908-ban vette feleségül, a szlavóniai származású Riedl Etelkát (+1956).

⁵³ Keszthelyi Hírlap, 1913. augusztus 24.

⁵⁴ A patikai vignettán a következőképpen olvashatjuk: Dr. Simon Ernő gyógyszertára az „Isten szeméhez.” Szombathely. = Üzenet a múltból. Szerk: Dr. Szarvasházi Judit. Budapest, 2005. 151.

⁵⁵ Gyógyszerész almanach az 1942 évre. Összeállította: Dr. Szász Tihamér. Budapest, é.n. 437, 570.

⁵⁶ Ma Bogojina (Szlovénia), Alsómarác községhez tartozik.

Gyermekeik Keszthelyen születtek.⁵⁷ 1913-ban, a patikajog vásárlásának évében – talán nem teljesen véletlenül – II koronát adakozott az árvízkarosultak javára.⁵⁸ 1915-ben a *Keszthelyi Takarékpénztár RT.* igazgatósági póttagnak választotta.⁵⁹ 1914-ben Keszthelyen megalakuló Otthon-Kör, melynek feladata volt, hogy „az egymás iránti tiszteletet és szeretetet táplálja”, választmányi tagjai közép választotta dr. Ivanitsot.⁶⁰ 1925-ben, kollégájával Cséby Lajossal a *Két Oroszlán Gyógyszertár* tulajdonosával együtt megszervezték Keszthelyen a Zala-, Somogy- és Vas megyei gyógyszerészek összejövetelét. Erről a *Keszthelyi Hírlap* így tudósított: „Gyógyszerészgyűlés. Folyó hó 20-án, vonaton és autókon kb. 40 Zala-, Somogy- és Vas megyei gyógyszerész érkezett Keszthelyre az Úri

⁵⁷ Ottó Nedelkovich Radix bejegyzése. (<https://www.radixforum.com/vezeteknevek/riedl/>) 2019

⁵⁸ Keszthelyi Hírlap, 1913. augusztus 24.

⁵⁹ Keszthelyi Hírlap, 1915. március 7.

⁶⁰ Keszthelyi Hírlap, 1914. március 15.

Casinó helyiségében megtartandó gyógyszerészgyűlésre. Este dr. Ivanits Károly és Cséby Lajos rendezése mellett az Amazon éttermében társasvacsoxa volt, 21-én pedig a közgyűlés után a Bocskai éttermében társas ebéd. A gyűlésen gyógyszerész ügyeket tárgyaltak.”⁶¹

A város társadalmi életében is szerepet játszó Ivanitsot a Keszthelyvidéki Takarékpénztár 1933. február 28-i ülésén igazgatósági tagnak választották. Ekkor a grémiumban már két keszthelyi gyógyszerész is ült, mivel Cséby Lajos a választmányi tagok közé került.⁶² Ugyanezen évben lett az új városi képviselőtestület Egészségügyi Bizottságának tagja.⁶³

Az *Őrangyal* patikának azonban egyre szűkebbnek bizonyult a bérleményben biztosított hely. Ivanits úgy gondolta, megvásárolja a Fő (akkor Andrassy) tér egyik közelben lévő házát és megfelelő átalakítás után gyógyszerertárát oda helyezi át. El is kezdődött a Kossuth utca 37 számú eklektikus stílusú ház átalakítása. Dr. Müller Róbert a következőket írja ezzel kapcsolatban: „A tér északnyugati sarkában a Korona Szállót 1905-ben átépítették. Ekkor kapta a Hungária nevet. Vele szemben a földszinten Goldbaum János borbély- és fodrász üzlete, középen előkerttel Zitterbarth Kálmán cukrászdája, déli végében Pler Lipót üzlete volt. Az épületet az 1910-es években építették át, bővítették, és ezt követően került ide az Ivanits féle gyógyszerertár.”⁶⁴

Az átalakítás – melyet dr. Ivanits saját pénzén oldott meg – azért vált szükségessé, mert Ivanits modern kialakítású gyógyszerertárát szeretett volna birtokolni. Ez derül ki a helyi hírlap tudósításából és ezt tapasztalhatjuk ma is, ha rátekinünk az épületre. A patika 1931-ben költözött át új (mindmáig gyógyszerertárként funkcionáló) épületébe. „Ivanits Károly dr. gyógyszerertára régi helyé-

ről e héten átköltözködött a szomszédos új helyiségbe. A díszes új gyógyszerertári épület nagyban emeli az Andrassy tér külső képét.” – lelkesedett a helyi sajtó.⁶⁵ Dr. Ivanitsék az emeleti helyiségekben laktak az államosításig. A régi patika helyiségei sem maradtak kihasználatlanul: „Csak két üzlethelyiség lesz az alsó gyógyszerertár helyén, Simon István hentesmester, aki a községi épületben az alsó gyógyszerertár eddigi helyiségét árverés útján bérbe vette, ajánlatot tett a községnek, hogy lakás céljaira bérbe veszi azokat az Andrassy térre nyíló helyiségeket is, melyek helyén két üzlethelyiség nyílt volna meg. A képviselőtestület elfogadta Simon István ajánlatát. A gyógyszerertári helyiség és a lakás bére 2100 P. A lakássá való átalakítást Simon István saját költségén végzi. Ezáltal a község nagyobb összeget megtakarít; így többet lehet az emeleti helyiségek rendbehozatalára fordítani. A postafőnöki lakásba a Társaskör költözik, a másik lakást szabadkézből értékesíti az előjáróság. A gyógyszerertár irodahelyisége helyén Molnár Mihály kelmefestőnek lesz az üzlete. Az üzlet-átalakítási munkát Németh István építész végzi, aki a kiírt pályázaton, hét pályázó közül a legolcsóbb ajánlatot tette.” – tájékoztatót a *Keszthelyi Hírek*.⁶⁶

Régi, megmentett üvegek a Két Oroszlán Gyógyszerertárból

Úgy tűnik, hogy a Keszthelyen háztulajdont szerző dr. Ivanitsot felháborított-

⁶¹ Keszthelyi Hírlap, 1925. május 24.

⁶² Keszthelyi Hírlap, 1933. március 5.

⁶³ Keszthelyi Hírlap, 1933. március 26.

⁶⁴ Müller Róbert: A keszthelyi Fő tér. = Zalai Múzeum 13. Zalaegerszeg, 2004. 193-205.

⁶⁵ Keszthelyi Hírek, 1931. május 3.

⁶⁶ Keszthelyi Hírek, 1931. április 26.

ta az egyre emelkedő házadóalap. A helyi lap szerint dr. Ivanits Károly a túl magas házadóalap elleni fellépést sürgette, ennek érdekében a Hungária étterem különtermébe, szemben a patikával, mintegy száz háztulajdonost hívott meg. Vitaindítójában elmondta, hogy méltánytalanul magas a házbérlőjévédelmi adó akkor, amikor a bérlői díjak összege csökken. Az összehívott tulajdonosok úgy döntöttek, hogy memorandumot küldenek az illetékes hatóságoknak, valamint „megindítják a mozgalmat a keszthelyi ház-és ingatlan tulajdonosok szövetségének megalakítására”. Az előkészítő bizottságot is megválasztották, melynek elnöke dr. Ivanits Károly lett.⁶⁷ Mindebből világosan kitűnik, hogy a gyógyszerész tulajdonosok aktívan vettek részt a város életében, amint azt a polgári lét és a kor szellemisége meg is követelte. Presztízst szereztek és azt meg is tartották. Az államosítást azonban egyikőjük sem kerülte el.

Dr. Ivanits Károly 1952. december 31-én hunyt el Keszthelyen, „szívizom elfajulásban”. Húlt tetemét a keszthelyi Szent Miklós temetőben található családi sírba helyezték örök nyugalomra. Ugyanabban a sírban nyugszik Ella lánya, férjzett Nedelkovics(!) Antalné (+1947) és Ottó (+1935) fia, aki gyógyszerészhallgató korában, 24 évesen hunyt el.⁶⁸ Felesége Riedl Etelka túlélte férjét, 1956-ban halt meg.

Amíg a századfordulón Keszthely lakossága 8600 fő volt, addig 1930-ban meghaladta a 11000 főt. Éppen ezért húszas évek második felében felvetődött egy harmadik patika létrehozásának igénye. Ám amint azt tapasztalni lehetett a második esetben, ennek a patikának létrehozása is megosztotta a hivatalosságokat. A *Keszthelyi Hírlap*

⁶⁷ Keszthelyi Hírlap, 1934. február 11.

⁶⁸ Ivanits Ottó gyászjelentése (Balatoni Múzeum); Keszthelyi Hírlap, 1935. január 13.; Itt kell megjegyezni, hogy a keszthelyi Szent Miklós temetőben lévő Ivanits családi sírboltba, a XXI. század elején, új fekete márvány sírkő került, amelyre Ivanits Ottó halálának évét tévesen (1934), vésték fel.

1927-ben fel is teszi a kérdést: *Lesz-e keszthelyi harmadik gyógyszerész? – s meg is adja rá a választ: Egyelőre aligha!*⁶⁹ Még egy fél év sem telt el s a keszthelyi lap már azt a hírt közli, hogy dr. Szmodiss József okleveles gyógyszerésznek kiadták a harmadik patika megnyitásának engedélyét. A *Keszthelyi Hírek* tájékoztat az eseményről: „Kiadták a keszthelyi harmadik gyógyszerész jogát. Zala vármegye közgyűlése február 15-én szavazta meg. Az indok; város fejlődése, népesség szaporodása, közintézmények, kultúrpalota létesítése. Három folyamodó közül dr. Szmodiss József okl. gyógyszerész, nagykanizsai lakos nyert. Ez évben fel kell állítani, mert különben elveszti az engedélyt. A Rákóczi tér körül óhajtnák megnyitni.”⁷⁰

Az új patika létrehozása azonban nem ment ilyen simán és az új gyógytár megnyitására is várni kellett még. Ugyanis komoly elvárásai és elképzelései voltak a városnak, de elvárásai és elképzelései voltak dr. Szmodiss gyógyszerésznek is. A város egy eddig elhanyagoltabb, ám fejlődésnek indult területre szánta az új patikát, míg dr. Szmodiss a Kossuth Lajos utcára, illetve minél közelebb a központhoz (Kossuth utca 13-23 vagy 14-24 számú házban) szeretett volna költözni, szerinte a Rákóczi tér a városon kívülre esik. A helyi sajtó is behatóbban foglalkozott az üggyel, amikor azt írta: „Mert igenis állítjuk, hogy az annyira lenézett városrész a város fejlődésre képesebb része. Ne fosszuk meg a fejlődés lehetőségétől. Állítsa csak fel dr. Szmodiss József gyógyszerészét a Rákóczi téren, meglátja, hogy hamarosan telepszik oda orvos is. (...) S akkor majd hálás lesz azoknak, akik Őt arra a helyre helyezték.”⁷¹

Végül a Népjóléti Minisztérium is a Rákóczi teret nevezte meg, mert a patika „itt szolgálja leginkább a közérdeket.”⁷² A főszolgabíró pedig kijelölte a pontos helyét. Az új, Szent Antal Gyógyszertár a Stampfel-féle házban, a Rákóczi tér és a Hajdú (ma Bem)

⁶⁹ Keszthelyi Hírlap, 1927. február 13.

⁷⁰ Keszthelyi Hírek, 1927. június 12.

⁷¹ Keszthelyi Hírek, 1927. december 4.

⁷² Keszthelyi Hírek, 1928. január 29.

utca találkozásánál került elhelyezésre, ajtaja a Hajdú utcára nyílt. „Végre dr. Szmodiss József is belenyugodott a változhatatlanba. – írta nem kis malíciával a *Keszthelyi Hírek*.⁷³ A gyógyszerertárat az 1950-es években zárták be. Ma már az épülete sem áll, lebontották.

Dr. Szmodiss József 1890-ben született Muraszerdahelyen.⁷⁴ Középiszkolái elvégzését követően megszerezte a gyógyszerészi diplomát és doktorátust tett. Előbb Veszprémben, majd Nagykanizsán működött, végül Keszthelyen.⁷⁵ Az államosítást követően Keszthelyen maradt és kezdetben a *Két Oroszlán* patikában volt vezető gyógyszerész. Később feleségével, Plentzner Adával (+1978) együtt Budapestre költözött.⁷⁶ Feltehetjük a kérdést, hogy az 1963-ban Érdemes gyógyszerész kitüntetését kapott Dr. Szmodiss József azonos-e a keszthelyi gyógyszerésszel, esetleg csak névrokona?⁷⁷

Mindhárom patikát a „fordulat évét” követően állami kezelésbe vették. Dr. Kata Mihály írja erről az időről és az államosítás lefolyásáról: „1950. július 28-án délelőtt fél 10-kor az ország összes gyógyszerertárat államosították.(...) Az előkészítés a legnagyobb titoktartás mellett folyt. Kiszemelték a létesítendő Gyógyszerárak Nemzeti Vállalatai fővárosi, ill. megyei vezetőit, ezek munkáskáderek voltak. Előre – papíron – 3 tagú bizottságokat állítottak össze, melyek feladata a mintegy 1200 gyógyszerertár államosításának végrehajtása volt. Ezekben egy politikai megbízott, egy tanácsai (pénzügyi) tisztviseelő és egy szakközeg (alkalmazott gyógyszerész, laboráns, esetleg hatósági orvos) szerepelt. A bizottság az adott időpontban megjelent a gyógyszerertárban. A tulajdonosnak átadta a Népjóléti Minisztérium értesítését, miszerint a gyógyszerertárat állami kezelésbe utalja. Azonnal lefoglalták a készpénzt. A gyógyszerész már nem vehette

⁷³ Keszthelyi Hírek, 1928. április 8.

⁷⁴ Ma Mursko Središće (Horvátország).

⁷⁵ Zala vármegye feltámadása a Trianon után. Zalai Fejek. Budapest, 1930. 332.

⁷⁶ Dr. Kovács Pál gyógyszerész szíves szóbeli közlése

⁷⁷ Gyógyszerészeti évkönyv, 1984. Budapest, 1984. 341.

át kintlévőségeit, így a forgalma zömét kitevő társadalombiztosítási (OTI) számlája értékét sem. Felleltározták (általában két nap alatt) a raktárkészletet, átvették a felszerelést, berendezést. Államosításra kerültek a gyógyszerészek ház-ingatlanai is. Sok helyütt házkutatást tartottak a gyógyszerészek lakásaiban. Lefoglaltak különböző személyes tulajdonokat: gépkocsit, kerékpárt, írógépet, stb. Az egyes bizottságok jóindulatán vagy rosszhiszeműségén múlt, hogy mi kerül államosításra. Így e réteget anyagiilag tönkretették. (...)

A törvényerejű rendelet értelmében az állami tulajdonba vételnek kártalanítás ellenében kellett volna történnie, a szöveg szerint: „A kártalanításról külön jogszabály rendelkezik.” Erre azonban nem került sor.⁷⁸

Cséby Géza gyógyszerertár-tulajdonos számára kézbesített „értesítést” sikerült fellelni. De hasonló értesítést kapott dr. Ivanits és dr. Szmodiss is. Egy A/4-es félbevágott szívópapírra (stencilgépekhez használták) a következő szöveget írták: „Magyar Népjóléti Minisztérium. Két Oroszlán c. gyógyszerertár felelős vezetőjének, Keszthely. Értesítem, hogy a Két Oroszlán c. gyógyszerertárat állami kezelésbe utalom. Budapest, 1950. július 28. A miniszter helyett: államtitkár”⁷⁹ Ennyi. Nem több, nem kevesebb. A levél keltezésének dátumakor megtörtént az államosítás is.

Az államosításra érkező hivatalos személyek nem csak a gyógyszerertár berendezéseit, a gyógyszerkészletet igyekeztek állami tulajdonba venni, de mindent „ami elérhető” volt. Így kerültek államosításra a *Két Oroszlán Gyógyszerertár* inspekciós szobájában található családi tulajdonú festmények, órák, könyvek, bútorok, így a már beszerzett téli tüzelő. Ezen túl felmentek a gyógyszerész patika fölötti lakásába és írógépet kerestek, hogy állami tulajdonba vehessék. A gyógy-

⁷⁸ Dr. Kata Mihály: Negyven éve államosították a közforgalmú gyógyszerertárat. = Gyógyszerészi Hírlap 1./8. 1990. augusztus. 1-2. old.

⁷⁹ A dokumentum a szerző tulajdonában van.

szerész Csepel motorkerékpárja úgy úszta meg a köztulajdonba vételt, hogy a részletre beszerzett jármű árát még nem fizette ki teljes egészében tulajdonosa. Dr. Szmodiss József ezüst étkészletét patikájában őrizte – gondolván; talán megmenekül a rekvirálástól. Nem így történt, az étkészletet is állami tulajdonba vették.⁸⁰

Ezt követően gyógyszerertári központokat hoztak létre minden megyében. Mivel ebben az évben csatolták át, több településsel egyetemben, Keszthelyt is Veszprém megyéhez, a keszthelyi patikák központja, már az új megyeszékhely, Veszprém lett. Hogy György írja erről a kezdeti időszakról: „A Gyógyszertár Nemzeti Vállalat gépezetének beindítását (Veszprém megyében) egy Szappanos Antal nevű, Budapestről kiküldött miniszteri biztos végezte el. Ő csak egy hónapot töltött Veszprém-ben és a rábízott feladat elvégzése után visszament Budapestre. Igazgató utódai (a Veszprém Gyógyszertár Nemzeti Vállalat élén):

- Dabronaky Károly, ajkai bányász, 1950–1951
- Diamant Béla, budapesti fodrász, 1952 első féléve

• Ferenczi Gyula, tatai bányaaács, 1952 második féléve.

Az új feltételrendszerben nagyon nehezen tudtak az elvárásoknak megfelelni, mert ezek az igazgatók a szakmában teljesen járatlanok, politikailag azonban megbízható munkáskáderek voltak. E kényszerhelyzetben alakult ki ország-szerte a szakfelügyelő-főgyógyszerészi hálózat. 1953. január 1-től az igazgatói székbe Ostoros György személyében érettségizett ember került a vállalathoz a Népjóléti Minisztériumból, aki a későbbi években jogászdoktori diplomát szerzett.”⁸¹

Így kerültek állami, azaz a Gyógyszertárak Nemzeti Vállalata tulajdonába

az ország magánpatikái, és ezzel együtt vált semmivé több generáció áldozatos, a magyar egészségügy érdekében kifejtett munkája.

⁸⁰ Dr. Pethő Árpádné Bentzik Edit gyógyszerész szíves szóbeli közlése (2019)

⁸¹ Hogy György: A veszprémi patikák története. Veszprém, 2017. 48. old.

Az Órangyal Gyógyszertár épületének mai képe